

UDK 323.17(510)
Bibliid 0543-3657, 75 (2024)
God. LXXV, br. 1191, str. 269–294
Originalan naučni rad
Primljen: 15.03.2024
Revidiran: 21.04.2024.
Prihvaćen: 15.05.2024.
doi: https://doi.org/10.18485/iipe_mp.2024.75.1191.1
CC BY-SA 4.0

Dragan TRAILOVIĆ¹

Sistem regionalne etničke autonomije u Narodnoj Republici Kini: ustavnopravni okvir

SAŽETAK

Ovaj rad analizira ustavnopravni okvir koji reguliše sistem regionalne etničke autonomije u Narodnoj Republici Kini. Kao jedan od najznačajnijih elementa političkog sistema NR Kine, sistem regionalne etničke autonomije služi zaštititi prava manjinskih etničkih grupa u njoj. Pored toga, sistem je značajan i za nastojanja centralnih kineskih vlasti da osiguraju koegzistenciju i ukupnu društvenu stabilnost u regionima sa složenom etničkom strukturom stanovništva. U radu se najpre daje teorijsko određenje samog koncepta regionalne etničke autonomije u literaturi, kao i na šta se ovaj pojam empirijski odnosi. Oslanjajući se na taj konceptualni okvir, rad prati evoluciju sistema regionalne etničke autonomije u Kini, od njegovog početnog uvođenja nakon osnivanja Narodne Republike Kine do njegove naknadne optimizacije ustavnopravnim reformama. Fokusirajući se na pravni okvir i institucionalni dizajn, rad se bavi ustavnim odredbama, Zakonom o regionalnoj etničkoj autonomiji, kao i drugim zvaničnim dokumentima koji se odnose na regionalnu etničku autonomiju, s ciljem da se prikaže kako oni oblikuju strukturu, obim i mehanizme sistema regionalne etničke autonomije u NR Kini. Akcenat je na onim aspektima sistema koji se odnose na pitanja načina uspostavljanja etničkih autonomnih područja i njihovih organa samouprave, te raspodele ovlašćenja za donošenje odluka između lokalnih i centralnih organa vlasti.

Ključne reči: sistem regionalne etničke autonomije, teritorijalna autonomija, etničke autonomne regije, Narodna Republika Kina.

¹ Naučni saradnik, Institut za političke studije, Beograd, e-mail: dragan.trailovic@ips.ac.rs, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9707-9867>.

The System of Regional Ethnic Autonomy in the People's Republic of China: Constitutional and Legal Framework

SUMMARY

This paper analyzes the constitutional and legal framework regulating the system of regional ethnic autonomy in the People's Republic of China. As one of the most significant elements of the political system of the PRC, the system of regional ethnic autonomy serves to protect the rights of minority ethnic groups within it. In addition, the system is significant for the efforts of the central Chinese authorities to ensure coexistence and overall social stability in regions with diverse ethnic compositions. The paper first provides a definition of the concept of regional ethnic autonomy in the literature and what this concept empirically refers to. Building on this conceptual framework, the paper traces the evolution of the system of regional ethnic autonomy in China, from its initial introduction after the founding of the People's Republic of China to its subsequent optimization through constitutional and legal reforms. Focusing on the legal framework and institutional design, the paper deals with constitutional provisions, the Law on Regional Ethnic Autonomy, as well as other official documents relating to regional ethnic autonomy, aiming to demonstrate how they shape the structure, scope, and mechanisms of the system of regional ethnic autonomy in the PRC. The emphasis is on those aspects of the system related to issues of establishing ethnic autonomous areas and their self-governing bodies, as well as the allocation of decision-making powers between local and central authorities.

Keywords: system of regional ethnic autonomy, territorial autonomy, ethnic autonomous regions, People's Republic of China.

Uvod

Regionalna (teritorijalna) etnička autonomija odnosi se na način i sistem državnog upravljanja, odnosno model decentralizacije vlasti, koji pojedinim regionima unutar zemlje daje ovlašćenja da vrše određen stepen samouprave, a na osnovu osobenog etničkog, kulturnog, jezičkog i religijskog identiteta stanovništva koje živi u tom regionu. Regionalna etnička autonomija zapravo služi kao mehanizam koji omogućava etničkim ili grupama sa drugim identitetskim karakteristikama da imaju direktnu upravu nad pitanjima koja su za njih posebno značajna, dok se i dalje omogućava centralnim vlastima da zadrže i sprovode ovlašćenja koja se odnose na zajedničke nacionalne interese.² Stoga je svrha uspostavljanja

² Yash Ghai, "Ethnicity and Autonomy: A Framework for Analysis", in: Yash Ghai (ed.), *Autonomy and Ethnicity Negotiating Competing Claims in Multi-Ethnic States*, Cambridge University Press, Cambridge, 2000, 8-14.

regionalne etničke autonomije priznanje i zaštita prava i interesa različitih etničkih manjinskih grupa unutar jedne države, kao i očuvanje i promocija njihovih grupno-specifičnih kulturnih, jezičkih i društvenih praksi.

Obim i vrsta regionalne etničke autonomije može varirati i to u zavisnosti od osobenih lokalnih kontekstualnih i strukturnih faktora, kao i samog pravnog okvira koji je uspostavila centralna vlada države koja primenjuje sistem regionalne etničke autonomije. Polazeći od toga, u praksi se regionalna etnička autonomija može sprovesti na različite načine i putem različitih mehanizama, osnivanjem posebnih administrativnih samoupravnih jedinica na nižim nivoima vlasti od centralnog. U nekim slučajevima, regioni sa etničkom autonomijom mogu imati legislativna ovlašćenja, kao i ovlašćenja da upravljaju institucijama iz oblasti obrazovanja, jezika i kulture. U pojedinim slučajevima autonomni regioni mogu biti predstavljeni i na nivou nacionalnih institucija vlasti. Oni takođe mogu imati ovlašćenja da, na primer, alociraju resurse i razvijaju ekonomske politike unutar svog regiona kao i mnoga druga.³

Regionalna etnička autonomija može se javiti u različitim tipovima političkih režima, te tako ona nije rezervisana samo za one političke režime koji se karakterišu kao liberalno-demokratski. Neki od primera regionalnih (teritorijalnih) etničkih autonomija bili bi: Baskija i Katalonija u Španiji, Alandska ostrva u Finskoj, Gagauzija u Moldaviji, Aće u Indoneziji, Grenland u Danskoj, Južni Tiroi u Italiji, Sindang u NR Kini.

Narodna Republika Kina se, kao i mnoge druge države, sastoji od velikog broja različitih etničkih grupa od kojih svaka ima svoje etno-specifičnosti sadržane u različitim verskim, jezičkim, kulturnim i drugim identitetskim karakteristikama. Pored većinske Han nacije u Kini postoji pedeset i pet zvanično priznatih manjinskih etničkih grupa (manjinskih nacionalnosti). Da bi se prilagodila ovoj složenoj etničkoj slici, priznala i zaštitila partikularna prava manjinskih etničkih grupa, Kina je vremenom primenila posebnu administrativnu strukturu svoje državne vlasti. Pored provincija kao prvog subnacionalnog nivoa administrativne vlasti, u istom rangu, kineska država uspostavila je i etničke autonomne regione, ali i subnacionalne jedinice nižih administrativnih nivoa, kao što su to autonomne prefekture i autonomne oblasti, formirajući tako složen višeslojni sistem upravljanja. Dakle, etnički autonomni regioni u Kini su administrativne jedinice prvog nivoa ispod centralnih vlasti (nivo provincija), a koje uživaju poseban autonomni status u okviru Kine kao unitarne države.⁴

³ Thomas Benedikter, *The World's Modern Autonomy Systems Concepts and Experiences of Regional Territorial Autonomy*, Institute of Minority Rights, EURAC Research, Bozen/Bolzano, 2009, 49-53.

⁴ Za više o tome videti: Zhu Guobin & Yu Lingyun, "Regional Minority Autonomy in the PRC: A Preliminary Appraisal from a Historical Perspective", *International Journal on Minority and Group Rights*, Vol. 7, No. 1, 2000, 39-57; Jianyue Chen, "Regional ethnic autonomy:

Odluka o dodeli statusa autonomnog područja bila je zasnovana na prisustvu značajnog etničkog manjinskog stanovništva na određenom prostoru, pri čemu je jedna manjinska etnička grupa postala nosilac autonomije u okviru tog specifičnog prostora.⁵ Odluka o uspostavljanju etničkog autonomnog područja zasniva se na lokalnim faktorima kao što su etnički odnosi, ekonomski razvoj i istorijska pozadina.⁶

Primarni cilj formiranja ovih autonomnih područja bio je zaštita političkih, ekonomskih, socijalnih, kulturnih, jezičkih, verskih i drugih prava zvanično priznatih etničkih manjina. Ovo priznanje je trebalo da očuva kulturno nasleđe, jezik i religiju etničkih manjina i da neguje harmoničan suživot među različitim etničkim grupama unutar kineske nacije, te da promovise njihov osećaj pripadnosti jedinstvenoj kineskoj naciji.⁷

Ovim radom se pokušava popuniti praznina i dati doprinos domaćoj naučnoj literaturi u okviru komparativnih političkih studija, a koja se odnosi na pitanja regionalne (teritorijalne) etničke autonomije. Struktura rada je takva da je on podeljen na delove koji se najpre bave samim konceptom regionalne etničke autonomije, da bi se zatim prešlo na prikaz konteksta političkog sistema NR Kine u čijem okviru funkcioniše sistem regionalne etničke autonomije u Kini. Poseban deo rada posvećen je samom sistemu regionalne etničke autonomije u Kini, dajući prikaz njegove evolucije, normativnog okvira, razloga i načina uspostavljanja, kao i strukture organa lokalne samouprave u okviru autonomnih područja, te prikaz njihovih ovlašćenja i funkcija, kao i odnosa sa centralnim vlastima.

Koncept regionalne etničke autonomije

Regionalna etnička autonomija predstavlja značajan način zaštite prava manjinskih grupa raspodelom pojedinih ovlašćenja vlasti između centralne vlade i manjinskih etničkih zajednica. Ona ima za cilj da uspostavi kompromis između dva principa – samoopredeljenja nacionalnih manjina i očuvanja teritorijalnog integriteta države.⁸

thinking and actions on the reconstruction of a unified multi-ethnic country by the CPC", *International Journal of Anthropology and Ethnology*, Vol. 8, No. 4, 2020, 1-16, DOI: 10.1186/s41257-020-00034-1.

⁵ Pod „autonomnim područjem“ u radu zbirno podrazumevamo sve administrativne nivoe u sistemu regionalne etničke autonomije, od autonomne regije, preko autonomne prefekture i oblasti do etničke opštine.

⁶ Jianyue Chen, "Regional ethnic autonomy: thinking and actions on the reconstruction of a unified multi-ethnic country by the CPC", 1-16.

⁷ Maria Lundberg & Yong Zhou, "Regional National Autonomy under Challenge: Law, Practice and Recommendations", *International Journal on Minority and Group Rights*, No. 16, 2009, 299, 318-319, DOI: 10.1163/138819009X12474964197557.

⁸ Thomas Benedikter, *The World's Modern Autonomy Systems Concepts and Experiences of Regional Territorial Autonomy*, 14.

Autonomni etnički region tako funkcioniše u okviru državnih zakona sa fokusom na održavanje identitetskih obeležja etničke manjine, uključujući, na primer, poštovanje manjinskih vrednosti u obrazovanju, regulisanje dvojezičnosti, podržavanje kulturnih institucija i očuvanje nacionalnog nasleđa. Autonomija je dakle način garantovanja etničkog, jezičkog ili verskog pluralizma, odnosno ona se koristi i kao instrument unutar sistema teritorijalne organizacije vlasti za povećanje efikasnosti javne uprave, kao i jačanje demokratske participacije manjina.⁹

Prema Petru Panovu (*Petr Panov*) i Andreju Semenovu (*Andrei Semenov*) etnička regionalna (teritorijalna) autonomija, u suštini, predstavlja primarnu subnacionalnu administrativnu jedinicu definisanu etničkom pripadnošću, kojom se jednoj etničkoj grupi daju samoupravna ovlašćenja da sprovodi određene politike, a u okvirima suvereniteta jedne nacionalne države.¹⁰ Shodno tome, da bi postojala etno-regionalna autonomija, po njihovom mišljenju, moraju biti ispunjeni uslovi po kojima se ona razlikuje od puke administrativne organizacije državne vlasti, tako što njeno postojanje podrazumeva: a) izvestan stepen političke autonomije, ali koja mora da se povinuje autoritetu centralnih vlasti; b) da ova subnacionalna jedinica mora imati etnički karakter, da bude etnički definisana teritorijalna autonomija, koja je ili nastala kao rezultat borbe jedne etničke grupe za samoopredeljenjem, ili je pak formirana zvaničnom etno-nacionalnom politikom centralnih vlasti.¹¹

Stefan Vulf (*Stefan Wolff*) i Mark Veler (*Marc Weller*) definišu autonomiju kao „pravno zasnovanu vlast etničke ili teritorijalne zajednice da sprovodi funkcije javne politike (legislativnu, izvršnu i sudsku) nezavisno od nekog drugog izvora autoriteta u državi, ali koja je podređena ukupnom pravnom poretku zemlje“.¹² Teritorijalna autonomija je način da se jednoj regiji, odnosno teritoriji, dâ određeni stepen samouprave, a da ona ne sadrži attribute nezavisne teritorije/države. Odnosno, teritorijalna autonomija podrazumeva, „poseban, ali integralni deo politički suverene države, koji

⁹ Jens Woelk, “Neither panacea, nor Pandora’s box Comparing autonomy with a view on Tibet and China”, in: Roberto Toniatti & Jens Woelk (eds.), *Regional Autonomy, Cultural Diversity and Differentiated Territorial Government: The Case of Tibet – Chinese and Comparative Perspectives*, Routledge, Oxon, 2017, 2–7.

¹⁰ Petr Panov & Andrei Semenov, “The World of Ethnic Regional Autonomies: Introducing the New Dataset”, *Nationalism and Ethnic Politics*, Vol. 24, No. 4, 2018, 478–501, DOI: <http://dx.doi.org/10.1080/13537113.2018.1522763>

¹¹ Petr Panov & Andrei Semenov, “The World of Ethnic Regional Autonomies: Introducing the New Dataset, *Nationalism and Ethnic Politics*”, 484.

¹² Stefan Wolff & Marc Weller, “Self-determination and Autonomy: A Conceptual Introduction” in: Marc Weller & Stefan Wolff (eds.), *Autonomy, Self-governance and Conflict Resolution: Innovative Approaches to Institutional Design in Divided Societies*, Routledge, London and New York, 2005, 11.

ima zakonodavna i izvršna ovlašćenja zasnovana na zakonu“.¹³ Ovo se može realizovati na različite načine (administrativna autonomija ili puna samouprava), ali osnovni princip je da se populaciji na određenoj teritoriji dodeli kontrola nad sopstvenim poslovima, a da oni i dalje ostanu deo suverene zemlje koja primenjuje sistem teritorijalne autonomije.¹⁴ Ovakvim institucionalnim aranžmanom zapravo se adresira pitanje neravnoteže moći između većinskih (dominantnih) i manjinskih grupa, štiteći ove druge od diskriminacije i isključenosti iz javnog života.¹⁵

Kada se govori o teritorijalnoj autonomiji, ona ne mora biti zasnovana na etnicitetu grupe, međutim najčešće se koncept teritorijalne autonomije povezuje sa etnicitetom, gde je geografska koncentracija jedne etničke grupe od suštinskog značaja za definisanje statusa teritorijalne autonomije.¹⁶ Dakle, ona se obično uspostavlja u onim oblastima gde etničke manjine žive u koncentrisanim zajednicama. Panov i Semenov ističu da se etnički karakter teritorijalne autonomije može identifikovati prisustvom jednog od sledećih indikatora:

„1) zvanično priznanje određene etničke grupe kao „titularne“ grupe u regionu; 2) poseban status određenog jezika/religije kao službenog jezika/veroisповesti u regionu; 3) posebne preferencije za „titularnu grupu“ u raspodeli visokih državnih funkcija; 4) prisustvo etničkog identiteta u službenim atributima jedinice (etnonim u nazivu jedinice, etnički simboli u zastavi ili grbu i sl.)“.¹⁷

Sa druge strane, kada je reč o neteritorijalnoj autonomiji ona se odnosi na „zagarantovana autonomna prava partikularne grupe, pa i etničke, gde svi pripadnici grupe uživaju sva prava nevezano za to gde žive na teritoriji države, odnosno reč je o „samoupravi grupe osoba kroz sub-državni entitet sa neteritorijalnim karakterom u stvarima koje se smatraju vitalnim za održavanje i reprodukciju njihovih distinktivnih kulturnih osobenosti koje mogu da se odnose na jezik, kulturu, religiju ili običaje određenih grupa“.¹⁸

¹³ Thomas Benedikter, *The World's Modern Autonomy Systems Concepts and Experiences of Regional Territorial Autonomy*, 16.

¹⁴ Stefan Wolff & Marc Weller, "Self-determination and Autonomy: A Conceptual Introduction", 12.

¹⁵ Jens Woelk, "Neither panacea, nor Pandora's box Comparing autonomy with a view on Tibet and China", 3.

¹⁶ Stefan Wolff & Marc Weller, "Self-determination and Autonomy: A Conceptual Introduction", 12.

¹⁷ Petr Panov & Andrei Semenov, "The World of Ethnic Regional Autonomies: Introducing the New Dataset, Nationalism and Ethnic Politics", 485.

¹⁸ Stefan Wolff & Marc Weller, "Self-determination and Autonomy: A Conceptual Introduction", 13; Vladimir Đurić, „Preispitivanje klasičnih ustavnopravnih shvatanja u svetlu (ustavno)pravnog regulisanja neteritorijalne manjinske autonomije/samouprave“, u: Miroslav Đorđević (ur.), *Preispitivanje klasičnih ustavnopravnih shvatanja u uslovima savremene države i politike*, Institut za uporedno pravo, Beograd, 2021, 321.

Naime, kako bi se prevazišli nedostaci teritorijalne autonomije, koja je ograničena samo na određen deo teritorije jedne države koji uživa autonomiju, u formi personalne, kulturne ili političke autonomije manjinskim etničkim grupama mogu biti zagarantovana kolektivna prava.¹⁹

Polazeći od svih gore navedenih pokazatelja, prema Panovoj i Semenovoj kategorizaciji, Narodna Republika Kina pripada njihovoj „osnovnoj listi“ država (eng. *Core list*), po kojoj ona u potpunosti zadovoljava kriterijume za definiciju postojanja sistema regionalne (teritorijalne) etničke autonomije.²⁰

Kontekstualni okvir sistema regionalne etničke autonomije u Kini: ustavni i politički sistem

Organizacija centralnih organa vlasti – „demokratski centralizam“

Ustrojstvo nove organizacione strukture vlasti u Narodnoj Republici Kini započinje intenzivno nakon njenog formiranja 1949. godine.²¹ Svekineska narodna politička konsultativna konferencija koja je održana te iste godine, usvojila je opšti pravni akt (eng. *Common Program*), koji je služio kao privremeni ustav i izabrala je centralnu vlast Narodne Republike Kine. Zapravo, u svom prvom sazivu Svekineska narodna konsultativna skupština izabrala je svoj Stalni komitet i Mao Cetunga za njegovog predsedavajućeg. Skupština je u narednom periodu obavljala funkciju narodnog kongresa kao najvišeg organa vlasti u zemlji.²² Nakon održavanja prvih izbora 1953. godine, održana je i konvencija Svekineskog narodnog kongresa kada je 1954. godine usvojen i prvi ustav NR Kine.²³ Od osnivanja NR Kine do 1982. godine bilo je usvojeno četiri ustava. Ustav iz 1954. suspendovan je i zamenjen ustavom iz 1975. godine, koji je ukinuo mnoge institucionalne aranžmane koje je propisivao prvi ustav Kine i koji nisu važili tokom Kulturne revolucije, da bi se ustavom iz 1978. godine vratila sva ona ukinuta institucionalna rešenja. Aktuelni ustav Narodne Republike Kine, kao najviši pravni akt u zemlji, usvojen je 1982. godine i bio je amandiran pet puta (1988, 1993, 1999, 2004), sa poslednjim izmenama 2018. godine.

¹⁹ Yash Ghai, „Ethnicity and Autonomy: A Framework for Analysis“, 9.

²⁰ Više o tome videti: Petr Panov & Andrei Semenov, „The World of Ethnic Regional Autonomies: Introducing the New Dataset, Nationalism and Ethnic Politics“, 485–494, 500.

²¹ Detaljnije o političkom sistemu NR Kine videti: Dragana Mitrović, „Opšte odlike savremenog političkog sistema NR Kine“, u: Dragana Mitrović (ur.), *Politički sistemi azijskih zemalja, Regionalne studije Azije*, FPN, Beograd, 2009.

²² Jin Bo, *Pogled na Kinu*, Albatros Plus, Beograd, 2015, 224–228.

²³ June Teufel Dreyer, *China's Political System: Modernization and Tradition*, Routledge, New York, 2018, 80.

Politički sistem Kine ne podrazumeva izričito postojanje principa podele vlasti, a svi državni organi nemaju nikakva posebna ovlašćenja, osim onih koja im je na osnovu ustava NR Kine dodelio Svekineski narodni kongres, kome su oni i odgovorni. „Demokratski centralizam“ je glavna odlika političkog sistema Kine, tako da ona praktično ne primenjuje sistem podele na tri nezavisne grane vlasti, već njen politički sistem karakteriše centralizovana i hijerarhijska struktura između državnih organa. Osnovu političkog sistema NR Kine čine četiri sistema: 1. sistem narodnih kongresa, 2) sistem multipartijske saradnje i političkog konsultovanja pod vođstvom KP Kine, 3) sistem regionalne etničke autonomije, 4) sistem demokratskog samoupravljanja.²⁴

Osnovne institucije državne vlasti na nacionalnom nivou u Kini su Svekineski narodni kongres, Predsednik Narodne Republike Kine, Državni savet, Vrhovni narodni sud, Vrhovno narodno tužilaštvo i Centralna vojna komisija.

Svekineski narodni kongres je najviši organ državne vlasti u NR Kini. To je jednodomno zakonodavno telo koje se sastaje jednom godišnje i odgovorno je za vršenje legislativne vlasti (donošenje zakona), izmenu ustava, usvajanje nacionalnog budžeta i nadzor nad radom drugih državnih organa. Kada Svekineski narodni kongres nije u zasedanju Stalni komitet kao njegovo stalno telo donosi odluke o svim pitanjima važnim za nesmetano funkcionisanje političkog sistema zemlje, te tako vrši ulogu najvišeg organa državne vlasti. Osnovna ovlašćenja i funkcije Svekineskog narodnog kongresa, kao i njegovog stalnog tela, odnose se na četiri područja i to: zakonodavnu vlast, nadzornu vlast, ovlašćenja za donošenje odluka o važnim državnim pitanjima i ovlašćenja u vezi sa imenovanjem i smenjivanjem državnih funkcionera. U okviru Svekineskog narodnog kongresa, a pored Stalnog komiteta, postoje i specijalni komiteti po različitim oblastima, kao što je to na primer Komitet za etničke grupe. Svekineski narodni kongres bira predsednika i potpredsednika Republike, premijera i članove vlade na predlog predsednika, predsednika Stalnog komiteta, predsednika Vrhovnog narodnog suda, generalnog tužioca i predsedavajućeg Centralnom vojnom komisijom. Predstavnike Svekineskog narodnog kongresa biraju narodni kongresi provincija, autonomnih regija i

²⁴ Sistem narodnih kongresa podrazumeva postojanje narodnih kongresa, kako na najvišem, nacionalnom, nivou tako i na nižim administrativnim nivoima vlasti i to na nivou provincija, autonomnih regija i gradova pod centralnom vladom, na nivou oblasti, autonomnih oblasti i gradova i na nivou opština, etničkih opština i malih gradova. Detaljnije o tome videti: Guoqiang Li & Junhua Zhao, "China's System of People's Congresses" in: Ning Fang (ed.), *China's Political System*, China Social Sciences Press, Springer Nature Singapore, 2020, 55-89, DOI https://doi.org/10.1007/978-981-15-8362-9_3; Ven Lećin & Ćen Ljan, *Savremena kineska politika*, Albatros Plus, Beograd, 2015, 11-12.

gradova pod direktnom upravom centralne vlade, ali ga čine i predstavnici iz Narodno oslobodilačke armije.²⁵

Predsednik NR Kine obavlja funkciju šefa države i prema ustavu ima ovlašćenja koja su uglavnom ceremonijalna.²⁶ Svoju stvarnu vlast i uticaj predsednik Kine crpi iz funkcije generalnog sekretara Komunističke partije Kine, kao i funkcije predsednika Centralne vojne komisije, čime *de facto* on postaje najuticajnije institucija u političkom sistemu. Predsednik NR Kine ne mora biti i generalni sekretar Komunističke partije Kine i predsedavajući Centralnom vojnom komisijom, međutim u političkoj praksi najčešće je to ista osoba.

Državni savet je administrativni i izvršni ogranak centralnih vlasti NR Kine. Njime rukovodi premijer i sastoji se od raznih ministarstava i komisija odgovornih za sprovođenje usvojenih državnih politika i zakona.²⁷

Značajan element političkog sistema Kine je sistem multipartijske saradnje i političkog konsultovanja pod rukovodstvom Komunističke partije Kine, koji podrazumeva saradnju KP Kine sa takozvanim „demokratskim partijama“, a čija je glavna institucija Svekineska narodna politička konsultativna konferencija.²⁸ Pored toga, paralelno sa vertikalnom strukturom državne administracije postoji i vertikalna organizaciona struktura Komunističke partije Kine, sa partijskim organima od najvišeg nacionalnog nivoa do najnižeg subnacionalnog nivoa teritorijalne organizacije vlasti.²⁹

Administrativna organizacija kineske države: vertikalna (teritorijalna) organizacija vlasti

Vertikalna (teritorijalna) organizacija kineske državne administracije je veoma kompleksna i zasnovana je na principu „demokratskog centralizma“, koji podrazumeva hijerarhiju subnacionalnih administrativnih jedinica.³⁰ Vertikalna struktura državne vlasti u Kini uspostavljena je ustavom iz 1954. godine i podrazumevala je postojanje tri administrativna nivoa ispod

²⁵ Qin Yaqing, “China’s Political System”, in: Yang Fuchang (ed.), *Contemporary China and Its Foreign Policy*, World Affairs Press, Beijing, 2003, 122–126; Ven Lećin & Ćen Ljan, *Savremena kineska politika*, 19–36.

²⁶ “Constitution of the People’s Republic of China”, Chapter III, Section 2, Articles 80, 81, National People’s Congress, December 4, 1982 (1988, 1993, 1999, 2004, 2018).

²⁷ Tony Saich, *Governance and Politics of China*, Macmillan, London, 2015, 133–137, DOI: <https://doi.org/10.1007/978-1-4039-0099-9>.

²⁸ Ven Lećin & Ćen Ljan, *Savremena kineska politika*, 37–49.

²⁹ Qin Yaqing, “China’s Political System”, 136–142.

³⁰ Yash Ghai, “Autonomy Regimes in China: Coping with Ethnic and Economic Diversity”, in: Yash Ghai (ed), *Autonomy and Ethnicity Negotiating Competing Claims in Multi-Ethnic States*, Cambridge University Press, Cambridge, 2000, 77–78.

nacionalnog – provincijalni, okržni (oblasni) i gradski – što postaje osnova za aktuelnu administrativnu strukturu.³¹ Ovim ustavom bilo je predviđeno i da autonomna područja za etničke manjine obuhvataju tri nivoa: autonomne regije (nivo provincija), autonomne prefekture (potprovincijski nivo) i autonomne oblasti (nivo potprefekture).³²

Narodna Republika Kina je unitarna država u kojoj je administrativna organizacija vlasti takva da ispod nivoa centralnih vlasti mogu postojati četiri subnacionalna hijerarhijski ustrojena administrativna nivoa, i to: 1) provincijalni nivo; 2) nivo prefektura; 3) nivo oblasti, i 4) nivo gradova.³³

Na provincijalnom nivou, koji je prvi subnacionalni nivo, administrativna organizacija vlasti podrazumeva postojanje dvadeset tri provincije, pet autonomnih regiona (Ujgurski, Tibetanski, Mongolski, Hui i Džuang), četiri grada pod direktnom upravom centralne vlade i dve specijalne administrativne oblasti (Hong Kong i Makao). Ostala tri subnacionalna nivoa ispod nivoa provincija (prefekturalni, oblasni i gradski) dalje se mogu dodatno sastojati i od nižih administrativnih jedinica samouprave. Peti, neformalni administrativni nivo podrazumeva postojanje sela kao bazične jedinice samouprave kojom rukovodi Seoski komitet, a koja neposredno biraju svi seljani koji ostvaruju pravo glasa.³⁴

Struktura sa četiri nivoa vertikalne organizacije vlasti je osnovni model, međutim, u praksi on ne mora biti primenjen svuda, već u zavisnosti od lokalnih potreba može postojati i model sa samo dva ili tri nivoa. Na primer, ne moraju sve provincije imati prefekture, niti moraju sve prefekture imati oblasti.³⁵

Regionalna etnička autonomija u NR Kini

Etničke autonomne regije u Kini

U Kini postoji pet autonomnih regija (nivo provincija), a to su Sindang, Tibet, Unutrašnja Mongolija, Guangsi i Ningsja. Ukupno posmatrano u Kini ima preko 150 etničkih autonomnih područja na različitim administrativnim nivoima od autonomnih regija (5), do subprovincijalnih administrativnih

³¹ Tony Saich, *Governance and Politics of China*, 124.

³² Shiyuan Hao, *China's Solution to Its Ethno-national Issues*, China Social Sciences Press, Springer, Singapore, 2020, 102, DOI: <https://doi.org/10.1007/978-981-32-9519-3>.

³³ Tony Saich, *Governance and Politics of China*, 154–158.

³⁴ Mrittika Guha Sarkar, *Xi Jinping and the Administrative Hierarchy and Subdivisions in China*, Institute for Security & Development Policy, 2020, <https://isdsp.eu/content/uploads/2020/08/Xi-Jinping-and-the-Administrative-Hierarchy-and-Subdivisions-in-China-FA-28.08.20.pdf>, 28/01/2024, 2–4.

³⁵ Dragana Mitrović, „Opšte odlike savremenog političkog sistema NR Kine“; Qin Yaqing, „China's Political System“, 126–127.

jedinica kao što su autonomne prefekture (30) i autonomne oblasti (120). Pored toga, u Kini postoji i preko 1.000 etničkih opština.³⁶

Autonomni regioni su dom različitih etničkih manjinskih grupa, kao što su Džuang u Guangsiju, Mongoli u Unutrašnjoj Mongoliji, Hui u Ningsji, Tibetanci u Tibetu i Ujguri u Sindangu. Ove grupe imaju svoje osobene identitetske karakteristike poput jezika, kulture, religije i običaja, a po kojima se razlikuju od većinske Han nacionalnosti.

Autonomna regija Unutrašnja Mongolija je prva autonomna regija formirana u Kini. Obuhvata površinu od 1.177.500 km² sa populacijom koja broji oko 24 miliona stanovnika i uspostavljena je još 1947. godine, dve godine pre osnivanja NR Kine.³⁷ Glavni grad ove regije je Hohot. Najveća manjinska etnička grupa su Mongoli, koji su stoga titulari autonomije. Jezik kojim Mongoli u Unutrašnjoj Mongoliji govore pripada istočnoj grani mongolskih jezika. Mongoli u Unutrašnjoj Mongoliji uglavnom ispovedaju tibetanski budizam.³⁸

Ujgurska autonomna regija Sindang je regija koja se nalazi na severozapadu Kine i obuhvata jednu šestinu njene ukupne teritorije.³⁹ Osnovana je 1955. godine, a njen glavni administrativni centar je grad Urumči. Titulari autonomije su Ujguri sa populacijom od preko 11 miliona, od ukupnih 25 miliona stanovnika koji nastanjuju Sindang.⁴⁰ Ujguri su turkofoni narod koji je po svojim etničkim, jezičkim, verskim i kulturnim odlikama blizak narodima centralnoazijskih republika. Najzastupljenija religija u ovoj regiji je islam, koga pored Ujgura ispovedaju i Hui, Kazahstanci, Kirgizi i drugi, a koji takođe nastanjuju teritoriju AR Sindang.

Autonomna regija Ningsja Hui nalazi se u centralno-severnom delu Kine i obuhvata površinu od 66.400 km² i ima oko sedam miliona stanovnika.⁴¹ Regija je osnovana 1958. godine, sa gradom Jinčuanom kao glavnim administrativnim centrom ove regije. Hui kao titularna manjinska etnička grupa govore mandarinskim jezikom, ali za svoju veroispovest imaju islam.⁴²

³⁶ Ning Fang & Junhua Zhao, "Introduction: The Political System of Contemporary China" in: Ning Fang (ed.), *China's Political System*, China Social Sciences Press, Springer Nature Singapore, 2020, xviii.

³⁷ *China Statistical Year Book*, National Bureau of Statistics of China, 2022, <https://www.stats.gov.cn/sj/ndsjs/2022/indexeh.htm>, 18/12/2023.

³⁸ Victor C. Falkenheim & Chu-yuan Cheng, *Inner Mongolia - Autonomous Region, China*, Britannica, 2023, <https://www.britannica.com/place/Inner-Mongolia>, 18/12/2024.

³⁹ Shiyuan Hao, *China's Solution to Its Ethno-national Issues*, 103

⁴⁰ *China Statistical Year Book*, National Bureau of Statistics of China, 2022.

⁴¹ Chiao-Min Hsieh & Victor C. Falkenheim, *Ningxia - Autonomous Region, China*, Britannica, 2023, <https://www.britannica.com/place/Ningxia>, 17/01/2024.

⁴² Michael Dillon, *China's Muslim Hui Community: Migration, Settlement and Sects*, New York, Routledge, 2013.

Autonomna regija Guangsi Džuang nalazi se u južnoj Kini i obuhvata površinu od 220.400 km² i ima oko 50 miliona stanovnika.⁴³ Glavni grad ove regije je Nanning, a regija je osnovana 1958. godine. Džuang narod, sastavljen od manjih etničkih grupa koje pripadaju Tai jezičkoj grupi, najbrojnija je etnička manjina u Kini sa oko 17 miliona pripadnika.⁴⁴

Autonomna regija Tibet sa površinom od 1.228.400 km² i sa populacijom od oko 3,6 miliona,⁴⁵ osnovana je 1965. godine. Glavni grad je Lasa, a najbrojniju etničku grupu čine Tibetanci koji govore tibetanskim jezikom i ispovedaju lamaizam, odnosno tibetanski budizam.

Istorijat i evolucija sistema regionalne etničke autonomije: normativni okvir

Poreklo samog koncepta regionalne etničke autonomije u Kini može se naći u etničkim politikama Komunističke partije Kine još dvadesetih i tridesetih godina 20. veka. Komunistička partija Kine je u tom periodu, a kako bi adresirala etnička pitanja u Kini, zagovarala poštovanje i primenu principa i prava naroda na samoopredeljenje, kao i formiranje autonomnih regiona (republika), ali i federalne države, prava na otepljenje i nezavisnost.⁴⁶ Institucionalni dizajn kojim bi se regulisala oblast etničkih politika Kine oslanjao se na modele primenjene u Sovjetskom Savezu, međutim, Narodna Republika Kina naposljetku nije primenila federalni sistem, već sistem regionalnih etničkih autonomija u okviru unitarne i centralizovane Kine.⁴⁷ Komunistička partija Kine vremenom je delimično napustila polaznu politiku za rešavanje etničkih pitanja i usvojila je regionalnu etničku autonomiju kao model koji po njoj najbolje odgovara istorijskim i praktičnim etnonacionalnim prilikama u Kini.⁴⁸

⁴³ *China Statistical Year Book*, National Bureau of Statistics of China, 2022.

⁴⁴ Shiyuan Hao, *China's Solution to Its Ethno-national Issues*, 107; Xiaohui Wu, "From Assimilation to Autonomy: Realizing Ethnic Minority Rights in China's National Autonomous Regions", *Chinese Journal of International Law*, Vol. 13, No. 1, 2014, 57, DOI: 10.1093/chinesejil/jmu006; Katherine Palmer Kaup, *Creating the Zhuang: Ethnic Politics in China*, Lynne Rienner Publishers, Boulder, 2000.

⁴⁵ *China Statistical Year Book*, National Bureau of Statistics of China, 2022.

⁴⁶ Maria Lundberg & Yong Zhou, "Regional National Autonomy under Challenge: Law, Practice and Recommendations", 270, 318; Rong Ma, "Ethnic Relations in Contemporary China: Cultural Tradition and Ethnic Policies Since 1949", *Policy and Society*, Vol. 25, No. 1, 2006, 93.

⁴⁷ Thomas Benedikter, *The World's Modern Autonomy Systems Concepts and Experiences of Regional Territorial Autonomy*, 213.

⁴⁸ Yash Ghai, "Autonomy Regimes in China: Coping with Ethnic and Economic Diversity", 80; Maria Lundberg & Yong Zhou, "Regional National Autonomy under Challenge: Law, Practice and Recommendations", 318.

Prvi pravni dokument koji je formalizovao sistem regionalne etničke autonomije bio je Zajednički program Svekineske narodne političke konsultativne konferencije, usvojen 1949. godine. Ovim pravnim aktom regionalna autonomija za etničke manjine definiše se kao osnovna državna politika Kine.⁴⁹ Naredni pravni akt koji je definisao normative i odredbe o uspostavljanju etničkih regija, organa samouprave i njihovih ovlašćenja bio je Program o primeni sistema nacionalnih regionalnih autonomija koga je usvojila Centralna narodna vlada NR Kine 1952. godine.

Ustav Narodne Republike Kine iz 1954. godine takođe sadrži odredbe o sistemu regionalne etničke autonomije, a 1984. godine usvojen je i Zakon o regionalnoj etničkoj autonomiji, kao prvi zakon kojim se detaljno reguliše ova oblast i time se ona uključuje u pravni sistem zemlje. Ustavom iz 1954. godine uspostavljena je mogućnost formiranja autonomnih područja od nivoa provincije, preko autonomnih prefektura i oblasti, do autonomnih opština.⁵⁰ Ustav iz 1954. godine, uključuje značajne odredbe u vezi sa samoupravnim ovlašćenjima autonomnih područja. Njime se osiguravaju različita prava, kao što je zahtev da najviše izvršne funkcije u administraciji svakog autonomnog područja pripadaju određenoj etničkoj grupi, zatim samoregulacija finansija, ekonomskog planiranja, nauke i kulture, upravljanja lokalnim snagama javne bezbednosti prema vojnom sistemu države, ali i donošenje regulativa i propisa prilagođenih lokalnim političkim, ekonomskim i kulturnim prilikama. Ovlašćenje za donošenje autonomnih regulativa i propisa bilo je posebno ključno u definisanju obima autonomije.⁵¹

Ustav iz 1982. uključivao je sveobuhvatne odredbe u vezi sa etničkom regionalnom autonomijom, i iako je postojao predlog da se usvoji federalni sistem, sličan predlogu kod usvajanja prvog ustava Narodne Republike Kine iz 1954. godine, on je na kraju takođe odbijen, a umesto toga postojao je konsenzus o davanju široke autonomije, dozvoljavajući lokalnim vlastima na nivou provincija da donose lokalne autonomne regulative, što je označilo odstupanje od aranžmana iz 1954. godine gde su samo autonomne regije imale takva ovlašćenja.⁵²

Kineska vlada je 1993. godine izdala i Pravilnik o administrativnom radu etničkih opština kako bi garantovala implementaciju sistema etničkih opština.⁵³

⁴⁹ "Regional Autonomy for Ethnic Minorities in China", Chapter I, Information Office of the State Council of the People's Republic of China, February 2005.

⁵⁰ Xiaohui Wu, "From Assimilation to Autonomy: Realizing Ethnic Minority Rights in China's National Autonomous Regions", 66.

⁵¹ Shiyuan Hao, *China's Solution to Its Ethno-national Issues*, 118.

⁵² Yash Ghai & Sophia Woodman, "Unused Powers: Contestation over Autonomy Legislation in the PRC", *Pacific Affairs*, Vol. 82, No. 1, 2009, 32; "Constitution of the People's Republic of China", Articles 4, 112-122.

⁵³ Regional Autonomy for Ethnic Minorities in China", Chapter II, Article 2.

Zakon o regionalnoj etničkoj autonomiji je amandiran 2001. godine i tada se regionalna etnička autonomija, koja je ranije u Zakonu bila određena kao „važan politički sistem“, sada definiše kao „fundamentalni politički sistem države“.⁵⁴ Osnovni razlog donošenja amandmana bilo je uspostavljanje preferencijalnih politika za podsticanje bržeg ekonomskog razvoja autonomnih regiona, a takođe i regulisanje propisa za državne organe da aktivno podržavaju etničke autonomne regione s ciljem smanjenja dispariteta u regionalnom razvoju unutar Kine.⁵⁵

Zakon o regionalnoj etničkoj autonomiji sistemski reguliše osnovna politička, ekonomsko-socijalna i kulturna prava i obaveze autonomnih područja, odnosno reguliše sve aspekte regionalne autonomije, uključujući i odnose između centralne vlasti i etničkih autonomnih oblasti, kao i odnose između različitih etničkih grupa u etničkim autonomnim oblastima.⁵⁶

Marija Lundberg (*Maria Lundberg*) i Jong Džou (*Yong Zhou*) ističu četiri glavna institucionalna elementa regionalne etničke autonomije u Kini, a koji su formalizovani Zakonom o regionalnoj etničkoj autonomiji: teritorija, grupa, organi autonomije i autonomna ovlašćenja.⁵⁷

Razlozi i način uspostavljanja autonomnih etničkih područja

Sistem regionalne etničke autonomije u NR Kini je institucionalni aranžman, koji je uspostavljen kako bi se odgovorilo na zahteve kineske etnonacionalne realnosti kao velike multietničke države sa 55 zvanično priznatih nacionalnih manjina i većinskom Han nacionalnošću, i kako bi se pomirili zahtevi za poštovanjem osnovnih prava različitih etničkih grupa i očuvanja nacionalnog jedinstva.⁵⁸ Razlozi za uspostavljanje sistema

⁵⁴ Maria Lundberg & Yong Zhou, “Regional National Autonomy under Challenge: Law, Practice and Recommendations”, 270; “Law of the People’s Republic of China on Regional Ethnic Autonomy”, Preface, National People’s Congress of the People’s Republic of China, May 31, 1984 (February 28, 2001).

⁵⁵ Shiyuan Hao, *China’s Solution to Its Ethno-national Issues*, 121; O preferencijalnim politikama za manjinske etničke grupe videti: Masahiro Hoshino, “Preferential policies for China’s ethnic minorities at a crossroads”, *Journal of Contemporary East Asia Studies*, Vol. 8, No. 1, 2019, 1–13, DOI: 10.1080/24761028.2019.1625178.

⁵⁶ Xiaohui Wu, “From Assimilation to Autonomy: Realizing Ethnic Minority Rights in China’s National Autonomous Regions”, 71; Detaljno o normativnom okviru regionalne autonomije u Kini videti: Haiting Zhang, “The Laws on the Ethnic Minority Autonomous Regions in China: Legal Norms and Practices”, *Loyola University Chicago International Law Review*, Vol. 9, No. 2, 2012, 249–264.

⁵⁷ Maria Lundberg & Yong Zhou, “Regional National Autonomy under Challenge: Law, Practice and Recommendations”, 272.

⁵⁸ O etničkim odnosima u Kini videti: Dragan Trailović, „Uticaji međunarodnih činilaca na etničke sukobe u Narodnoj Republici Kini“, doktorska disertacija, Univerzitet u Beogradu, Fakultet političkih nauka, 2019, 78–95.

regionalne etničke autonomije nalaze se, pre svega, u istorijskim prilikama u Kini, geografskoj raspoređenosti etničkih grupa, njihovih identitetskih, pre svega jezičkih i kulturnih karakteristika, kao i karaktera samih međuetničkih odnosa unutar Kine.⁵⁹

Ovaj sistem ukorenjen je u kineskom istorijskom kontekstu multietničke koegzistencije unutar jedinstvene, unitarne i centralizovane države. Kina je tokom vekova u svoje društveno i državno uređenje inkorporirala različite etničke grupe sa različitim kulturama i jezicima. U određenim regionima, u kojima se nalaze značajne koncentracije stanovništava posebnih etničkih grupa, ovim institucionalnim okvirom nastojano je bilo da se reše pitanja koja se odnose na prava i interese tih manjinskih nacionalnosti.⁶⁰ Prema kineskim zvaničnim izvorima, Kina praktikuje sistem regionalne autonomije za etničke manjine iz tri glavna razloga. Prvo, na taj način se usklađuje sa svojom centralizovanom prirodom ukorenjenom u njenoj dugoj istoriji ujedinjene multietničke države. Drugo, geografska distribucija etničkih grupa na ogromnim područjima i činjenica da je hansko stanovništvo većina, dok su etničke manjine raštrkane i često čine manjinu u svojim regionima, zahteva društvenu, ekonomsku i kulturnu interakciju većinske i manjinskih nacionalnosti. Najzad, zajednička borba protiv „imperijalizma i feudalizma“, posebno od Opijumskog rata, podstakla je bliske međusobne odnose među etničkim grupama, stvarajući osnovu za ujedinjenu „Novu Kinu“ i sprovođenje regionalne autonomije u manjinskim oblastima.⁶¹

Istorijski posmatrano, važan aspekt predstavlja i postojanje nezadovoljstva pojedinih etničkih grupa, kao što je osećaj marginalizovanosti u kulturnom ili ekonomskom smislu u poređenju sa većinskom hansom populacijom. Ovakvo stanje međunacionalnih odnosa takođe je imalo bitnu ulogu u stvaranju etničkih autonomnih regiona u Kini. Pritužbe pojedinih pripadnika etničkih grupa, kao što su Ujguri, Mongoli, Tibetanci, uglavnom su se odnosile na ograničenja upotrebe njihovog jezika, ograničenja verskih praksi ili nedostatak kontrole nad resursima u regionima u kojima žive. Formiranje etničkih autonomnih područja bio je pokušaj da se ovo nezadovoljstvo reši.⁶² Kako je u pojedinim graničnim regionima ovo nezadovoljstvo prelazilo i u etničke sukobe (Tibet, Sinđang, Unutrašnja Mongolija), pored formiranja autonomnih područja kao internog načina rešavanja etničkih pitanja, Kina se posvetila i formiranju bezbednosnih, kasnije i ekonomskih, multilateralnih međunarodnih mehanizama, kao što

⁵⁹ Jin Bo, *Pogled na Kinu*, 266.

⁶⁰ Ven Lećin & Čen Ljan, *Savremena kineska politika*, 51–53.

⁶¹ “White Paper on National Minorities Policy and Its Practice in China”, Chapter III, Information Office of the State Council of the People’s Republic of China, September 1999.

⁶² Dragan Trailović, „Uticaji međunarodnih činilaca na etničke sukobe u Kini“.

je Šangajska organizacija za saradnju, a kako bi adresirala izazove etničkih sukoba na svojim granicama.⁶³

Sistemom regionalne etničke autonomije predviđeno je postojanje autonomnih područja na nekoliko administrativnih nivoa – provincijalnom, prefekturalnom, oblasnom i opštinskom. Na kom nivou će biti uspostavljeno autonomno područje zavisi od broja populacije etničke grupe i koliku površinu ona naseljava. Odnosno, Zakon o regionalnoj etničkoj autonomiji predviđa postojanje autonomnih regija (nivo provincija), autonomnih prefektura, autonomnih oblasti i etničkih opština.⁶⁴

Autonomna područja (autonomne regije, autonomne prefekture, autonomne oblasti) mogu se uspostaviti na onoj teritoriji na kojoj koncentrisano živi jedna ili više etničkih grupa u kompaktnim zajednicama. Ukoliko u okviru jedne autonomne regije pored etničke grupe koja ima većinu, i koja je stoga titular autonomije, žive i druge, manje etničke grupe, postoji mogućnost formiranja i njihovih autonomnih područja, ali nižeg administrativnog nivoa i to: prefektura, oblasti ili etničkih opština.⁶⁵ Tako se, na primer, unutar Ujgurske autonomne regije Sindang, nalazi kazahstanska autonomna prefektura, kao i autonomna oblast etničke grupe Hui. Pored toga, postoji mogućnost formiranja autonomnih jedinica nižeg administrativnog nivoa od provincijskog i u onim provincijama koje nisu obuhvaćene sistemom regionalne autonomije, odnosno nisu autonomne regije.⁶⁶

Prema tome, za jednu zvanično priznatu etničku grupu može se osnovati određeno autonomno područje (autonomna regija, autonomna prefektura i druge) na teritoriji gde ona živi u koncentrisanim zajednicama, ali se za nju može osnovati i nekoliko autonomnih područja na različitim administrativnim nivoima u drugim delovima zemlje, a u skladu sa geografskom distribucijom te etničke grupe. Za ona mesta gde etničke manjine žive u koncentrisanim zajednicama, ali gde ne postoji mogućnost uspostavljanja autonomne oblasti i organa samouprave jer su područja i stanovništvo etničkih manjina premali, osnivaju se etničke opštine.⁶⁷

Dakle, autonomna područja mogu se osnovati: tamo gde pripadnici jedne etničke manjine žive u koncentrisanim zajednicama; tamo gde žive dve etničke manjine u koncentrisanim zajednicama; tamo gde nekoliko etničkih manjina živi u koncentrisanim zajednicama; tamo gde u okviru veće autonomne oblasti živi stanovništvo druge manjinske etničke grupe u koncentrisanim zajednicama, i tamo gde pripadnici jedne etničke manjine

⁶³ Slobodan Popović, "The role of the Shanghai Cooperation Organization in the Chinas New Security Concept", *Asian Issues*, Vol. 4, No. 1, 2018, 73–93.

⁶⁴ "Law of the People's Republic of China on Regional Ethnic Autonomy", Articles 2, 12.

⁶⁵ "Regional Autonomy for Ethnic Minorities in China", Chapter II, Article 2.

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ "White Paper on National Minorities Policy and Its Practice in China", Chapter III.

žive u koncentrisanim zajednicama, ali na različitim mestima, odnosno u okviru različitih administrativnih jedinica.⁶⁸

Važno je napomenuti da u sistemu regionalne etničke autonomije u Kini postoje i autonomna područja za koja nije konkretno imenovana etnička grupa koja vrši autonomiju, već u svom imenu imaju odrednicu „multinacionalna“. Primer takvog autonomnog područja je „Longlin multinacionalna manjinska autonomna oblast“.⁶⁹

Kada govorimo o odnosu većinske nacije (Han) i nacionalnih manjina u autonomnim područjima, u sistemu regionalne etničke autonomije u Kini postoje ona autonomna područja u kojoj manjinska nacionalnost čini većinu stanovništva koje vrši regionalnu autonomiju, dok većinska nacionalnost Han ili druge etničke grupe čine manjinu, i ona područja gde je stanovništvo manjinske nacionalnosti koje vrši autonomiju manje po brojnosti od Hana ili drugih etničkih grupa. Većina autonomnih područja u Kini spada u drugu kategoriju.⁷⁰

Osnivanje etničkog autonomnog područja, određenje njegovih granica i elementa njegovog naziva predlaže državni organ sa sledećeg višeg administrativnog nivoa zajedno sa državnim organom na nivou na kome se uspostavlja autonomno područje, a nakon konsultacije sa predstavnicima relevantne etničke zajednice. Odluku o formiranju autonomne regije donosi Svekineski narodni kongres, dok je Državni savet taj koji odlučuje o uspostavljanju autonomnih područja na nižim administrativnim nivoima, na nivou prefektura i oblasti.⁷¹

Uz određene izuzetke, pravilo po kome se dodeljuje ime autonomnoj regiji podrazumeva najpre naziv mesta (autonomnog područja), zatim naziv etničke grupe koja je nosilac autonomije i naposljetku se određuje njen administrativni status.⁷² Na primer, Guangsi Džuang autonomna regija, gde je: „Guangsi“ – naziv mesta, „Džuang“ – naziv etničke grupe koja je titular autonomije, „autonomna regija“ – administrativni status.

Organi samouprave u sistemu regionalne etničke autonomije

Ustavom NR Kine, kao i Zakonom o regionalnoj etničkoj autonomiji, predviđeno je da se na različitim administrativnim nivoima autonomnih područja – regija, prefektura i oblasti – formiraju lokalni organi samouprave.

⁶⁸ Ibid.

⁶⁹ Maria Lundberg & Yong Zhou, „Regional National Autonomy under Challenge: Law, Practice and Recommendations“, 302.

⁷⁰ Ibid., 304.

⁷¹ „Law of the People’s Republic of China on Regional Ethnic Autonomy“, Article 14.

⁷² „Regional Autonomy for Ethnic Minorities in China“, Chapter II, Article 2; „Law of the People’s Republic of China on Regional Ethnic Autonomy“, Article 13.

Lokalni organi samouprave u autonomnim područjima formiraju se na osnovu sistema narodnih kongresa kao jednog od osnovnih političkih sistema države i podrazumevaju postojanje narodnih kongresa i narodnih vlada kao organa lokalne samouprave na svim administrativnim nivoima u okviru sistema regionalne etničke autonomije.⁷³

Lokalni organi – narodni kongresi i narodne vlade – na nivou autonomnih područja su isti kao i lokalni organi državne vlasti u okviru čitave administrativne organizacije kineske države, ali postoje i određene razlike u njihovom organizovanju, funkcionisanju i ovlašćenjima, jer autonomni organi etničkih autonomnih područja, pored toga što vrše opšte funkcije i ovlašćenja „običnih“ lokalnih državnih organa, oni vrše i samoupravnu vlast.⁷⁴

Zakonom o regionalnoj etničkoj autonomiji propisano je da sve etničke grupe u autonomnim područjima biraju odgovarajući broj predstavnika za narodne kongrese na različitim administrativnim nivoima.⁷⁵ U autonomnim područjima visoki funkcioneri lokalnih organa vlasti moraju biti pripadnici one etničke grupe koja ima autonomni status na tom nivou administrativne uprave. Odnosno, predsedavajući ili potpredsednik Stalnog komiteta Narodnog kongresa autonomnog područja je pripadnik etničke grupe koja vrši regionalnu autonomiju na tom području. Takođe, najvišu izvršnu, odnosno administrativnu, funkciju u autonomnoj regiji, autonomnoj prefekturi ili autonomnoj oblasti obavlja pripadnik etničke grupe koja ostvaruje regionalnu autonomiju na tom području. Pored toga, i ostali članovi narodnih vlada na nivou autonomnih regija, prefektura i oblasti uključuju pripadnike etničke grupe koja je titular autonomije, kao i pripadnike drugih etničkih manjina. Zakonom o regionalnoj etničkoj autonomiji propisano je i da u organima lokalne samouprave u autonomnim područjima moraju biti zastupljeni i predstavnici drugih etničkih grupa koje žive na tom administrativnom području.⁷⁶

Narodne vlade etničkih autonomnih područja odgovorne su u svom radu Narodnom kongresu na istom administrativnom nivou, ali i organima državne uprave na sledećem višem administrativnom nivou.⁷⁷

⁷³ “Constitution of the People’s Republic of China”, Section 6; “Law of the People’s Republic of China on Regional Ethnic Autonomy”, Article 15.

⁷⁴ “Law of the People’s Republic of China on Regional Ethnic Autonomy”, Article 4.

⁷⁵ Ibid., Article 16.

⁷⁶ Ibid., Articles 16, 17; Qin Yaqing, “China’s Political System”, 128–129.

⁷⁷ “Law of the People’s Republic of China on Regional Ethnic Autonomy”, Article 14.

⁷⁸ Ibid., Article 46, National People’s Congress of the People’s Republic of China, May 31, 1984 (February 28, 2001).

Članovi rukovodstva i osoblja sudova i tužilaštava autonomnih područja uključuju i pripadnike nacionalne manjine koja na tom području vrši regionalnu autonomiju.⁷⁸

Važno je napomenuti i da, paralelno sa vertikalnom strukturom državnih administrativnih organa vlasti i organa samouprave, u autonomnim etničkim područjima postoji i vertikalna struktura partijskih organa Komunističke partije Kine. U okviru autonomnih regija za čelnike KP Kine, na primer Sekretara Partije u autonomnom regionu, ne postoji pravom propisan uslov po kome bi oni morali biti iz redova pripadnika etničkih manjina, kao što je to slučaj sa organima samouprave.⁷⁹

Funkcije i ovlašćenja organa samouprave u autonomnim etničkim područjima

Autonomija organa lokalne samouprave u etnički autonomnim regijama se prema zakonodavnom okviru NR Kine odnosi na političku i ekonomsku autonomiju, autonomiju u upotrebi jezika manjina, autonomiju u oblasti obrazovanja, kulture, religije kao i očuvanja tradicije i običaja nacionalnih manjina.⁸⁰

Prema tome, uopšteno posmatrano, a na osnovu ustavnih i zakonskih normativa, organi samouprave u etničkim autonomnim regionima imaju nekoliko ključnih ovlašćenja. Prvo, oni imaju ovlašćenja da upravljaju unutrašnjim poslovima etničkih grupa i autonomnih područja. Putem izbora, pojedinci različitog etničkog porekla na ovim prostorima mogu biti birani za delegate u nacionalni kongres autonomnog područja, formirajući dalje organe samouprave. Drugo, organi samouprave imaju legislativna ovlašćenja, koja im omogućavaju da donose autonomne propise usklađene sa osobenim političkim, ekonomskim i kulturnim karakteristikama etničkih grupa. Njihova glavna funkcija zapravo je da prilagođavaju državne propise i nacionalne politike lokalnim prilikama. Štaviše, autonomne vlasti imaju pravo da samostalno razvijaju i koriste govorne i pisane jezike etničkih grupa tokom službenih dužnosti. Pored toga, oni imaju mandat da čuvaju i razvijaju slobodu veroispovesti, poštujući i čuvajući verske slobode etničkih grupa i građana koji se bave legitimnim verskim aktivnostima. Organi samouprave u autonomnim etničkim područjima su ovlašćeni da održavaju ili reformišu običaje etničkih grupa, obezbeđujući zaštitu prava pojedinaca da žive u skladu sa svojim tradicionalnim vrednostima. Pored toga, ova tela imaju autonomiju da organizuju, upravljaju i razvijaju privredu etničkih

⁷⁹ Yash Ghai, "Autonomy Regimes in China: Coping with Ethnic and Economic Diversity", 85.

⁸⁰ Xiaohui Wu, "From Assimilation to Autonomy: Realizing Ethnic Minority Rights in China's National Autonomous Regions", 69-70; "Regional Autonomy for Ethnic Minorities in China", Chapter III, Articles 1-7.

manjinskih grupa, uključujući bavljenje ekonomskim i komercijalnim aktivnostima, razvoj društvenih i ekonomskih planova i upravljanje lokalnim prirodnim resursima i finansijama. Lokalnim organima u autonomnim područjima omogućeno je da samostalno upravljaju lokalnim ekonomskim aktivnostima i finansijama, kao i da samostalno raspolažu delom prihoda koje ostvaruju na svojoj teritoriji.⁸¹ Na kraju, oni imaju pravo da samostalno neguju društvene aktivnosti kao što su obrazovanje, nauka, tehnologija i kultura unutar etničkih grupa.⁸² Autonomni organi etničkih autonomnih područja mogu, u skladu sa vojnim uređenjem države i lokalnim potrebama, a po odobrenju Državnog saveta, organizovati i lokalne jedinice javne bezbednosti radi održavanja javnog reda.⁸³

Ukratko, ovlašćenja autonomnih područja uključuju zakonodavna (legislativna) ovlašćenja, mogućnost da fleksibilno sprovede, ili zaustavljaju sprovođenje nekih odluka viših državnih organa, pravo na razvoj ekonomije i kontrole lokalnih finansija, ovlašćenja da obučavaju i zapošljavaju kadrove koji pripadaju etničkim manjinama, mogućnost razvijanja obrazovanja i kulture i mogućnost da se razvija i koristi lokalni govor i pisani jezici.⁸⁴

Narodni kongresi kao osnovni organi lokalne samouprave u autonomnim područjima imaju legislativna ovlašćenja koja se ogledaju u njihovoj mogućnosti da formulišu i donose „autonomne regulative“ i „posebne regulative“ kao akte lokalne samouprave. Autonomne regulative donete na administrativnom nivou autonomne regije podležu odobrenju Stalnog komiteta Svekineskog narodnog kongresa, dok autonomne regulative nižih administrativnih jedinica, autonomnih prefektura i autonomnih oblasti, podležu odobrenju stalnim komitetima narodnih kongresa odgovarajućih viših administrativnih jedinica, za autonomne prefektore su to provincije, odnosno autonomne regije, a za autonomne oblasti su to prefektore. Svi legislativni akti doneti na nivoima autonomnih područja podležu registraciji kod Stalnog komiteta Svekineskog narodnog kongresa.⁸⁵

U slučajevima kada zakonski i drugi propisi državnih organa vlasti sa višeg nivoa ne odgovaraju lokalnim socijalnim, političkim, ekonomskim ili kulturnim prilikama u autonomnom području, organi autonomnog područja imaju mogućnost alternacije (modifikacije) ili pak obustave primene tih propisa. Odnosno, ako rezolucije, odluke, naredbe i uputstva viših državnih organa ne odgovaraju stvarnim lokalnim uslovima i prilikama autonomnih

⁸¹ Ibid.

⁸² Detaljnije o ovlašćenjima autonomnih organa videti: "Law of the People's Republic of China on Regional Ethnic Autonomy", Articles 19–45; Ven Lećin & Čen Ljan, *Savremena kineska politika*, 58–68.

⁸³ "Law of the People's Republic of China on Regional Ethnic Autonomy", Article 24.

⁸⁴ Shiyuan Hao, "China's Solution to Its Ethno-national Issues", 105.

⁸⁵ "Law of the People's Republic of China on Regional Ethnic Autonomy", Articles 19, 20.

područja, organi samouprave ovih oblasti ih mogu fleksibilno sprovoditi, odnosno mogu ih modifikovati ili mogu odlučiti da ih ne izvršavaju, ali samo u slučajevima kada to prijave i dobiju odobrenje viših državnih organa.⁸⁶ Ovo ovlašćenje modifikacije pravnih akata viših državnih organa u skladu sa lokalnim uslovima zagarantovano je autonomnim područjima i u različitim nacionalnim zakonima, kao što je to na primer Zakon o braku.⁸⁷

Narodni kongresi autonomnih regija, prefektura i oblasti zapravo imaju četiri vrste instrumenata na raspolaganju, a koje mogu koristiti u vršenju svojih autonomnih ovlašćenja i to: autonomne regulative, posebne/separate regulative, modifikujuće regulative i dopunjujuće regulative.⁸⁸

Bitno je istaći da Zakon o regionalnoj etničkoj autonomiji obavezuje organe lokalne samouprave da održavaju nacionalno jedinstvo kao najvažniji interes države, što dovodi do toga da su vlasti autonomnih područja u položaju subordinacije sa centralnim državnim organima.⁸⁹ Pored toga, Zakon propisuje i odredbe po kojima organi u autonomnim područjima moraju da poštuju prava svih etničkih grupa koje na tom području žive. Autonomni organi jedne etničke grupe, koja je titular autonomije, imaju zadatak da promovišu jedinstvo među etničkim grupama i pomažu u uspostavljanju autonomnih područja i za druge manjinske nacionalnosti koje na tom prostoru žive i da tako podstiču i njihov ekonomski, obrazovni i kulturni razvoj.⁹⁰

U zakonu o regionalnoj etničkoj autonomiji postoji i posebno poglavlje koje se odnosi na odgovornosti državnih organa sa viših nivoa vlasti prema autonomnim područjima. Poglavlje VI Zakona definiše odgovornosti državnih organa na višim nivoima u podršci i vođenju etničkih autonomnih oblasti. Ovi organi imaju mandat da prilagođavaju svoje rezolucije i propise tako da odgovaraju lokalnim uslovima, dok takođe pružaju pomoć i smernice u strategijama ekonomskog razvoja i njihovoj implementaciji. Prioritet se daje etničkim autonomnim oblastima u resursnim i infrastrukturnim projektima, pri čemu država nudi finansijsku, materijalnu i tehničku pomoć kako bi se ubrzao njihov razvoj. Država formuliše preferencijalne politike za podsticanje investicija i trgovine u ovim oblastima. Predviđene su mere za podršku

⁸⁶ Yash Ghai, "Autonomy Regimes in China: Coping with Ethnic and Economic Diversity", 84.

⁸⁷ Erik Friberg, "'Masters of their homelands': Revisiting the regional ethnic autonomy system in China in light of local institutional developments" in: Marc Weller & Stefan Wolff (eds.), *Autonomy, Self-governance and Conflict Resolution: Innovative Approaches to Institutional Design in Divided Societies*, Routledge, London and New York, 2005, 210.

⁸⁸ Detaljnije o tome videti: Yash Ghai & Sophia Woodman, "Unused Powers: Contestation over Autonomy Legislation in the PRC", 34-38.

⁸⁹ "Law of the People's Republic of China on Regional Ethnic Autonomy", Articles 2-5; Maria Lundberg & Yong Zhou, "Regional National Autonomy under Challenge: Law, Practice and Recommendations", 312.

⁹⁰ "Law of the People's Republic of China on Regional Ethnic Autonomy", Articles 48-53.

obrazovanju, tehnološkim inovacijama i očuvanju životne sredine, sa fokusom na sužavanje ekonomskog jaza između autonomnih regiona i drugih ekonomski razvijenih provincija u Kini. Pored toga, Zakon naglašava važnost poštovanja lokalne autonomije, promovisanja zastupljenosti etničkih manjina u različitim sektorima i negovanja obrazovnih mogućnosti za podizanje naučnog i kulturnog nivoa lokalnih etničkih grupa. Državni nadzor i kontinuirana edukacija u vezi sa politikama vlade u vezi sa etničkim manjinama takođe su naglašeni u Zakonu.⁹¹

Zaključak

Sistem regionalne etničke autonomije u Kini predstavlja složen institucionalni aranžman i administrativni mehanizam skrojen da odgovori potrebama i problemima manjinskih nacionalnosti koje žive u koncentrisanim zajednicama unutar nacionalnih granica Narodne Republike Kine. Ovaj sistem je ukorenjen u kineskom istorijskom nasleđu, kulturnom diverzitetu i političkoj realnosti zemlje. On je napravljen da institucionalizuje prisustvo etničkih manjina u kineskom društvenom kontekstu, obezbeđujući da manjinske etničke grupe dobiju određeni stepen autonomije, zajedno sa preferencijalnim politikama i njihovom reprezentacijom u okviru političkog sistema države.

Na osnovu zvaničnih kineskih izvora, očigledno je da uspostavljanje etničkih autonomnih regiona označava namerni napor kineske države da prepozna i oficijalno prizna jedinstvene identitete manjinskih etničkih zajednica na njenoj teritoriji. Ovo priznanje se manifestuje u davanju autonomnih ovlašćenja lokalnim samoupravama u ovim područjima, omogućavajući im da formulišu propise koji se odnose na bazične aspekte njihovog društvenog života, uključujući obrazovanje, kulturu i jezik. Obim autonomije se proteže na brojna polja uključujući upotrebu jezika, ekonomski razvoj, obrazovanje, zdravstvenu zaštitu, zaštitu životne sredine i druge. Autonomnim organima, kao što su lokalni narodni kongresi i vlade, daju se ovlašćenja u donošenju regulativa i propisa, a u skladu sa lokalnim okolnostima i etničkim i identitetskim karakteristikama manjina.

Međutim, ključno je podvući da ukupna politička moć ostaje centralnim kineskim vlastima unutar unitarne i hijerarhijski ustrojene političke strukture zemlje, a koje zadržavaju prerogativ da intervišu i ponište odluke donete na lokalnom nivou, ako se to smatra neophodnim. Stavši, sistem regionalne etničke autonomije je duboko ukorenjen u sveobuhvatnom političkom etosu Kine, naglašavajući princip nacionalnog jedinstva (jedinstva kineske nacije) i stoga on služi kao mehanizam za

⁹¹ "Law of the People's Republic of China on Regional Ethnic Autonomy", Articles 54–72.

usklađivanje interesa centralnih i lokalnih vlasti, istovremeno čuvajući teritorijalnu celovitost i suverenitet kineske države.

Zaključuje se da kineski sistem regionalne etničke autonomije integriše elemente etničke pripadnosti (etničku autonomiju) sa regionalnom (teritorijalnom) samoupravom u okviru unitarnog sistema vlasti, gde centralna vlada zadržava supremaciju dok delegira određena ovlašćenja na lokalne administrativne organe, odražavajući tako pragmatičan pristup upravljanju koji prilagođava specifičnosti regionalne etničke raznolikosti ukupnom političkom sistemu zemlje.

Rad je nastao u okviru naučno-istraživačke delatnosti Instituta za političke studije, a koju finansira Ministarstvo nauke, tehnološkog razvoja i inovacija Republike Srbije.

Bibliografija

- Benedikter Thomas, *The World's Modern Autonomy Systems Concepts and Experiences of Regional Territorial Autonomy*, Institute of Minority Rights, EURAC Research, Bozen/Bolzano, 2009.
- Bo Jin, *Pogled na Kinu*, Albatros Plus, Beograd, 2015.
- Chen Jianyue, "Regional ethnic autonomy: thinking and actions on the reconstruction of a unified multi-ethnic country by the CPC", *International Journal of Anthropology and Ethnology*, Vol. 8, No. 4, 2020, 1-16, DOI:10.1186/s41257-020-00034-1
- China Statistical Year Book*, National Bureau of Statistics of China, 2022, <https://www.stats.gov.cn/sj/ndsj/2022/indexeh.htm>, 18/12/2023.
- "Constitution of the People's Republic of China", National People's Congress, December 4, 1982 (1988, 1993, 1999, 2004, 2018).
- Đurić Vladimir, „Preispitivanje klasičnih ustavnopravnih shvatanja u svetlu (ustavno)pravnog regulisanja neteritorijalne manjinske autonomije/samouprave“, u: Miroslav Đorđević (ur.), *Preispitivanje klasičnih ustavnopravnih shvatanja u uslovima savremene države i politike*, Institut za uporedno pravo, Beograd, 2021, 319-331.
- Falkenheim Victor C., Chu-yuan Cheng, *Inner Mongolia – Autonomous Region, China*, Britannica, 2023, <https://www.britannica.com/place/Inner-Mongolia>, 18/12/2024.
- Fang Ning & Junhua Zhao, "Introduction: The Political System of Contemporary China" in: Ning Fang (ed.), *China's Political System*, China Social Sciences Press, Springer Nature Singapore, 2020, DOI: <https://doi.org/10.1007/978-981-15-8362-9>.

- Friberg Erik, "Masters of their homelands': Revisiting the regional ethnic autonomy system in China in light of local institutional developments", in: Marc Weller & Stefan Wolff (eds.), *Autonomy, Self-governance and Conflict Resolution: Innovative Approaches to Institutional Design in Divided Societies*, Routledge, London and New York, 2005.
- Ghai Yash & Sophia Woodman, "Unused Powers: Contestation over Autonomy Legislation in the PRC", *Pacific Affairs*, Vol. 82, No. 1, 2009, 29–46.
- Ghai Yash, "Autonomy Regimes in China: Coping with Ethnic and Economic Diversity", in: Yash Ghai (ed.), *Autonomy and Ethnicity Negotiating Competing Claims in Multi-Ethnic States*, Cambridge University Press, Cambridge, 2000, 77–98.
- Ghai Yash, "Ethnicity and Autonomy: A Framework for Analysis", in: Yash Ghai (ed), *Autonomy and Ethnicity Negotiating Competing Claims in Multi-Ethnic States*, Cambridge University Press, Cambridge, 2000, 8–14.
- Guha Sarkar Mrittika, *Xi Jinping and the Administrative Hierarchy and Subdivisions in China*, Institute for Security & Development Policy, 2020, <https://isdp.eu/content/uploads/2020/08/Xi-Jinping-and-the-Administrative-Hierarchy-and-Subdivisions-in-China-FA-28.08.20.pdf>, 28/01/2024.
- Guobin Zhu & Yu Lingyun, "Regional Minority Autonomy in the PRC: A Preliminary Appraisal from a Historical Perspective", *International Journal on Minority and Group Rights*, Vol. 7, No. 1, 2000, 39–57.
- Hao Shiyuan, *China's Solution to Its Ethno-national Issues*, China Social Sciences Press, Springer, Singapore, 2020, DOI: <https://doi.org/10.1007/978-981-32-9519-3>.
- Hsieh Chiao-Min, Victor C. Falkenheim, *Ningxia – Autonomous Region, China*, Britannica, 2023, <https://www.britannica.com/place/Ningxia>, 17/01/2024.
- Jens Woelk, "Neither panacea, nor Pandora's box Comparing autonomy with a view on Tibet and China", in: Roberto Toniatti & Jens Woelk (eds.), *Regional Autonomy, Cultural Diversity and Differentiated Territorial Government: The Case of Tibet – Chinese and Comparative Perspectives*, Routledge, Oxon, 2017.
- "Law of the People's Republic of China on Regional Ethnic Autonomy", National People's Congress of the People's Republic of China, May 31, 1984 (February 28, 2001).
- Lećin Ven & Ćen Ljan, *Savremena kineska politika*, Albatros Plus, Beograd, 2015.
- Li Guoqiang & Junhua Zhao, "China's System of People's Congresses" in: Ning Fang (ed.), *China's Political System*, China Social Sciences Press, Springer Nature Singapore, 2020, DOI: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-981-15-8362-9_3.

- Lundberg Maria & Yong Zhou, "Regional National Autonomy under Challenge: Law, Practice and Recommendations", *International Journal on Minority and Group Rights*, No. 16, 2009, 269-327, DOI: 10.1163/138819009X12474964197557.
- Masahiro Hoshino, "Preferential policies for China's ethnic minorities at a crossroads", *Journal of Contemporary East Asia Studies*, Vol. 8, No. 1, 2019, 1-13, DOI: 10.1080/24761028.2019.1625178.
- Michael Dillon, *China's Muslim Hui Community: Migration, Settlement and Sects*, New York, Routledge, 2013.
- Mitrović Dragana, „Opšte odlike savremenog političkog sistema NR Kine“, u: Dragana Mitrović (ur.), *Politički sistemi azijskih zemalja*, Regionalne studije Azije, FPN, Beograd, 2009.
- Palmer Kaup Katherine, *Creating the Zhuang: Ethnic Politics in China*, Lynne Rienner Publishers, Boulder, 2000.
- Petr Panov & Andrei Semenov, "The World of Ethnic Regional Autonomies: Introducing the New Dataset", *Nationalism and Ethnic Politics*, Vol. 24, No. 4, 2018, 478-501, DOI: <http://dx.doi.org/10.1080/13537113.2018.1522763>.
- Popović Slobodan, "The role of the Shanghai Cooperation Organization in the Chinas New Security Concept", *Asian Issues*, Vol. 4, No. 1, 2018, 73-93.
- "Regional Autonomy for Ethnic Minorities in China", Information Office of the State Council of the People's Republic of China, February 2005.
- Rong Ma, "Ethnic Relations in Contemporary China: Cultural Tradition and Ethnic Policies Since 1949", *Policy and Society*, Vol. 25, No. 1, 2006, 85-108.
- Saich Tony, *Governance and Politics of China*, Macmillan, London, 2015, DOI: <https://doi.org/10.1007/978-1-4039-0099-9>.
- Teufel Dreyer June, *China's Political System: Modernization and Tradition*, Routledge, New York, 2018.
- Trailović Dragan, „Uticaji međunarodnih činilaca na etničke sukobe u Narodnoj Republici Kini“, doktorska disertacija, Univerzitet u Beogradu, Fakultet političkih nauka, 2019.
- "White Paper on National Minorities Policy and Its Practice in China", Information Office of the State Council of the People's Republic of China, September 1999.
- Wolff Stefan & Marc Weller, "Self-determination and Autonomy: A Conceptual Introduction" in: Marc Weller & Stefan Wolff (eds.), *Autonomy, Self-governance and Conflict Resolution: Innovative Approaches to Institutional Design in Divided Societies*, Routledge, London and New York, 2005.
- Wu Xiaohui, "From Assimilation to Autonomy: Realizing Ethnic Minority Rights in China's National Autonomous Regions", *Chinese Journal of*

International Law, Vol. 13., No.1, 2014, 55-90, DOI: 10.1093/chinesejil/jmu006.

Yaqing Qin, "China's Political System", in: Yang Fuchang (ed.), *Contemporary China and Its Foreign Policy*, World Affairs Press, Beijing, 2003, 119-148.

Zhang Haiting, "The Laws on the Ethnic Minority Autonomous Regions in China: Legal Norms and Practices", *Loyola University Chicago International Law Review*, Vol. 9, No. 2, 2012, 249-264.